

POSLANECKÁ
SNĚMOVNA
PARLAMENTU
ČESKÉ REPUBLIKY

Sociální dávky v ČR

Alena Zieglerová

Institut pro sociální inkluzi

Sociální dávky v ČR od kolébky po hrob

Situace	Zákon č.	Pojistné sociální dávky	Nepojistné sociální dávky
Těhotenství a porod	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	
		Peněžitá pomoc v mateřství	
		Otcovská	
	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Porodné
Péče o dítě	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Rodičovský příspěvek
			Přídavek na dítě
Péče o ohrožené dítě	359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí		Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
			Odměna pěstouna
			Příspěvek při převzetí dítěte,
			Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
			Příspěvek při ukončení pěstounské péče
Nemoc/úraz	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Nemocenské	
	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Invalidní důchod	
	329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením		Příspěvek na mobilitu
	108/2006 Sb., o sociálních službách		Příspěvek na zvláštní pomůcku
			Příspěvek na péči
Nemoc/úraz blízké osoby	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Ošetřovné	
		Dlouhodobé ošetřovné	
Nezaměstnanost	435/2004 Sb., o zaměstnanosti	Podpora v nezaměstnanosti	
		Podpora při rekvalifikaci	
Bytová nouze	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Příspěvek na bydlení
	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Doplatek na bydlení
Chudoba	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Příspěvek na živobytí
Krize	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Mimořádná okamžitá pomoc
Stáří	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Starobní důchod	
Smrt	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Pohřebné
	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Vdovský a vdovecký důchod	
		Sirotčí důchod	

11 životních situací

8 zákonů

12 pojistných dávek

16 nepojistných dávek

28 dávek celkem

Dávky pro děti, nemocné, seniory a pozůstalé

Situace	Zákon č.	Pojistné sociální dávky	Nepojistné sociální dávky
Těhotenství a porod	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	
		Peněžitá pomoc v mateřství	
		Otcovská	
	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Porodné
Péče o dítě	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Rodičovský příspěvek
Péče o ohrožené dítě	359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí		Přídavek na dítě
			Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
			Odměna pěstouna
			Příspěvek při převzetí dítěte, Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
		Příspěvek při ukončení pěstounské péče	
Nemoc/úraz	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Nemocenské	
	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Invalidní důchod	
	329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením		Příspěvek na mobilitu
	108/2006 Sb., o sociálních službách		Příspěvek na zvláštní pomůcku
Nemoc/úraz blízké osoby	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Ošetřovné	
		Dlouhodobé ošetřovné	
Nezaměstnanost	435/2004 Sb., o zaměstnanosti	Podpora v nezaměstnanosti	
		Podpora při rekvalifikaci	
Bytová nouze	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Příspěvek na bydlení
	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Doplatek na bydlení
Chudoba	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Příspěvek na živobytí
Krize	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Mimořádná okamžitá pomoc
Stáří	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Starobní důchod	
Smrt	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Pohřebné
		155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Vdovský a vdovecký důchod
			Sirotčí důchod

Dávky nové a navýšené s účinností od r. 2018

Situace	Zákon č.	Pojistné sociální dávky	Nepojistné sociální dávky
Těhotenství a porod	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	
		Peněžitá pomoc v mateřství	
		Otcovská	
	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Porodné
Péče o dítě	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Rodičovský příspěvek Přídavek na dítě
Péče o ohrožené dítě	359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí		Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
			Odměna pěstouna
			Příspěvek při převzetí dítěte,
			Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
			Příspěvek při ukončení pěstounské péče
Nemoc/úraz	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Nemocenské	
	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Invalidní důchod	
	329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením		Příspěvek na mobilitu Příspěvek na zvláštní pomůcku
	108/2006 Sb., o sociálních službách		Příspěvek na péči
Nemoc/úraz blízké osoby	187/2006 Sb., o nemocenském pojištění	Ošetřovné	
		Dlouhodobé ošetřovné	
Nezaměstnanost	435/2004 Sb., o zaměstnanosti	Podpora v nezaměstnanosti	
		Podpora při rekvalifikaci	
Bytová nouze	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Příspěvek na bydlení
	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Doplatek na bydlení
Chudoba	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Příspěvek na živobytí
Krize	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Mimořádná okamžitá pomoc
Stáří	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Starobní důchod	
Smrt	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Pohřebné
	155/1995 Sb., o důchodovém pojištění	Vdovský a vdovecký důchod Sirotčí důchod	

Podpora rodin s dětmi

Nová dávka Otcovská
Růst koefic. ŽM na 2,7
Flexibilita Rodič. přísp.
PnD dle aktivity rodičů
Posílení pěstounství

Pomoc nemocným

Mobilita na 550 Kč
PnP ve III. a IV. stupni
Nová dávka
Dlouhodobé ošetřovné

Zvyšování důchodů

Dávky pro případ nouze a jejich změny od r. 2011 dosud

Situace	Zákon č.	Pojistné sociální dávky	Nepojistné sociální dávky
Nezaměstnanost	435/2004 Sb., o zaměstnanosti	Podpora v nezaměstnanosti	
		Podpora při rekvalifikaci	
Bytová nouze	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře		Příspěvek na bydlení
	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Doplatek na bydlení
Chudoba	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Příspěvek na živobytí
Krize	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi		Mimořádná okamžitá pomoc

Nárok na **Podporu v nezaměstnanosti** byl zpřísněn z 12 „odpojištěných“ měsíců za 3 roky na 12 měsíců za 2 roky, podpora v nezaměstnanosti byla **dočasně, kvůli krizi** snížena na 45 % při ukončení ze strany zaměstnance bez vážných důvodů, tedy i dohodou (při výpovědi ze strany zaměstnavatele je to 65/50/45 %), podpůrní doba byla zkrácena z 6/9/12 měsíců na 5/8/11 měsíců pro osoby do 50 let/nad 50 do 55/nad 55 let **... a už to tak zůstalo.**

„Dávky v nezaměstnanosti“, resp. „pro nezaměstnané“, jsou pojistné. Dávky chudinské, pro případ krize nebo na bydlení jsou i pro pracující, případně neaktivní z důvodu věku, péče nebo zhoršeného zdraví!

Příspěvek na živobytí (PnŽ) a dávka **Mimořádná okamžitá pomoc (MOP)** byly od 1.1.2012 ovlivněny navýšením životního a existenčního minima. „MOPka“ jen nepřímo v limitních částkách (1násobek existenčního minima při ohrožení života a zdraví až 15násobek životního minima při vyhoření nebo povodni). **PnŽ** navázán na ŽM/EM přímo, ale **zasažen restrikcemi.**

Dávky, které „vadí“, a jejich restrikce od r. 2017 dosud

Situace	Zákon č.	Nepojistné sociální dávky
Bytová nouze	117/1995 Sb., o státní sociální podpoře	Příspěvek na bydlení
	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi	Doplatek na bydlení
Chudoba	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi	Příspěvek na živobytí
Krize	111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi	Mimořádná okamžitá pomoc

Příspěvek na živobytí

od 1.2.2017 (v praxi 1.8.2017) **obnoveno snížení na existenční minimum** pro ty, kdo po 6 měsících pobírání neodpracují 20 hodin měsíčně ve veřejné službě nebo DPČ, nejsou na rekvalifikaci, VPP nebo v projektu Krajské pobočky ÚP; nic není nárokové od 1.6.2017 (v praxi 1.12.2017) poukázky pro všechny nad 6 měsíců z 35 – 65 %. **Poukázky dosud normou** mimo opatrovance, klienty pobytových zařízení, seniory nad 70 let, osoby invalidní ve 3. stupni, ve III./IV. stupni závislosti nebo lidi pečující o osoby ve II.-IV. stupni. Nebudou-li příjemci PnŽ uznáni za „případ hodný zvláštního zřetele“, má se za to, že by mohli dávku zneužít.

Doplatek na bydlení

od 1.6.2017 snížení „stropu“ dávky na 80 % pro ubytovny a jiné než obytné prostory, zavedena podmínka „sepětí s obcí“ a umožněno vyhlášovat oblasti se zvýšeným výskytem sociálně nežádoucích jevů („**bezdotkatkové zóny**“) v r. 2018 navrženo snížení na 50 %, po připomínkách na 60 %, nepředloženo

Příspěvek na bydlení

od 1.1.2018 rozpočítávání nákladů na energie a služby spojené s bydlením, čtvrtletní dokládání

Mimořádná okamžitá pomoc

i přes interní instrukci GŘ Úřadu práce ČR lokálně nevyužívána k úhradě jistoty („kauce“) při přechodu z ubytoven do bytů

Dávky, které „vadí“, pobírá v ČR stále méně osob, a náklady na ně klesají

Nepojistné sociální dávky	Počet příjemců průměrně v r. 2015	Počet příjemců průměrně v r. 2018
Příspěvek na bydlení	224 384	182 032
Doplatek na bydlení	70 673	40 306
Příspěvek na živobytí	153 864	78 083
Mimořádná okamžitá pomoc	64 425	21 298

Dávky hmotné nouze

představují **5,3** mld Kč z celkového objemu **539** mld Kč na dávky (skutečnost 2018)

Dávková nerovnice

9,6 mld bydlení ~~=~~ **448,4** mld RP+důchody

Tabulka 6.1: Vývoj výdajů v oblasti dávkových systémů MPSV

(v mil. Kč)

Dávkový systém	Čerpání leden až únor		Rozpočet 2019	Rozdíl proti minulému roku
	skutečnost 2019	skutečnost 2018		
Dávky důchodového pojištění	75 604,3	68 821,4	461 328,6	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	6 782,9	x	
Rozdíl - v %	x	9,9	x	
Dávky nemocenského pojištění	6 529,3	5 347,0	36 200,0	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	1 182,3	x	
Rozdíl - v %	x	22,1	x	
Podpory v nezaměstnanosti	1 499,2	1 455,6	7 300,0	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	43,6	x	
Rozdíl - v %	x	3,0	x	
Příspěvek na péči	4 371,2	4 264,5	26 600,0	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	106,7	x	
Rozdíl - v %	x	2,5	x	
Dávky pomoci v hmotné nouzi	768,5	1 006,4	6 629,5	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	-237,9	x	
Rozdíl - v %	x	-23,6	x	
Dávky pro osoby se zdravotním postižením	438,1	335,2	3 000,0	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	102,9	x	
Rozdíl - v %	x	30,7	x	
Dávky státní sociální podpory a péčovské péče	6 224,0	6 067,8	42 905,3	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	156,2	x	
Rozdíl - v %	x	2,6	x	
CELKEM	95 434,6	87 297,9	583 963,4	●
Rozdíl - v mil. Kč	x	8 136,7	x	
Rozdíl - v %	x	9,3	x	

Další finanční pomoc, která pomáhá řešit životní situace v zájmu občanů i společnosti

Daňové slevy (na děti, na manželku (pomáhá?), na studenta) a **regulace cen** (služeb péče o děti, nájemného v sociálních bytech)

Příspěvky na dojíždění do zaměstnání a na přestěhování se za prací (pilotní fáze, nástroje nejsou součástí zákona o zaměstnanosti)

Obědy do škol a další podobné programy (dočasné opatření, není součástí školského zákona)

Snížení rozhodného příjmu pro účely nároku na dávku (započítání 70 % ze mzdy, 80 % z důchodu) nebo rovnou **nezahrnutí do rozhodného příjmu** (vypuštění příjmu z praktické výuky jako motivace ke studiu na střední škole)

Povinné otázky

- při rušení, odpírání či snižování dávek: „Jak jinak řešit situaci, kterou dosud pomáhá řešit dávka?“
- při zavádění dávek nových: „Lze stejnou situaci řešit některým ze stávajících opatření?“

Nepojistné sociální dávky souvisí s nedostupností **bydlení**, nedostatečným přístupem k **oddlužení** a nízkým **životním minimem** určujícím nízkou **nezabavitelnou částku** i přes navyšování minimální mzdy, rodičovského příspěvku a důchodů.

Vliv životního a existenčního minima na dávky

7 dávek navázáno na ŽM/EM, **z toho:**

u **4** dávek dojde k **rozšíření okruhu osob**,

u **2** dávek dojde k **navýšení limitu** pro výši,

u **1** dávky dojde k **navýšení dávky**.

Masivně vyplácené nepojistné sociální dávky, jako jsou **rodičovský příspěvek** a **příspěvek na bydlení**, na životní minimum nijak **navázány nejsou**.

Nepojistné sociální dávky	
Porodné	nárok při 2,7násobku ŽM
Rodičovský příspěvek	
Přídavek na dítě	nárok při 2,7násobku ŽM
Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	
Odměna pěstouna	
Příspěvek při převzetí dítěte,	
Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla	
Příspěvek při ukončení pěstounské péče	
Příspěvek na mobilitu	
Příspěvek na zvláštní pomůcku	limity: 8 až 12násobek, spolufin. jen u dětí do 18 let (2násob. ŽM)
Příspěvek na péči	
Příspěvek na bydlení	
Doplatek na bydlení	do 1,3násobku ŽM (nenárokově)
Příspěvek na živobytí	1násobek EM nebo ŽM
Mimořádná okamžitá pomoc	limity: 1násob. EM až 15nás. ŽM
Pohřebné	

Institut pro sociální inkluzi

sociální začleňování efektivně a srozumitelně

Chceme, aby veřejné politiky ...

- reagovaly na problémy občanů a **zapojovaly je do řešení**
- řešily sociální vyloučení a předcházely mu
- byly sdílené experty, politiky a úředníky
- byly spravedlivé, postavené na **rovných příležitostech**
- odmítaly xenofobii, rasismus a populismus

info@socialniinkluze.cz

facebook.com/socialniinkluze

twitter.com/socialniinkluze

socialniinkluze.cz

